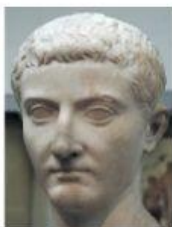

Φύλλο εργασίας Α΄ Λυκείου

Οι απόψεις του Τιβέριου Γράκχου

Αππιανός, Εμφύλιοι Πόλεμοι Ι, 9, 35-36

Τιβέριος Σεμπρώνιος Γράκχος ... δημαρχῶν ἐσεμνολόγησε περὶ τοῦ Ἰταλικοῦ γένους ὡς εὐπολεμωτάτου τε καὶ συγγενοῦς, φθειρομένου δὲ κατ' ὀλίγον εἰς ἀπορίαν καὶ ὀλιγανδρίαν καὶ οὐδὲ ἐλπίδα ἔχοντος ἐς διόρθωσιν. ἐπὶ δὲ τῷ δουλικῷ δυσχεράνας ὡς ἀστρατεύτῳ καὶ οὐποτε ἐς δεσπότης πιστῷ, τὸ ἔναγχος ἐπήνεγκεν ἐν Σικελίᾳ δεσποτῶν πάθος ὑπὸ θεραπόντων γενόμενον, ἠύξημένων κάκεινων ἀπὸ γεωργίας, καὶ τὸν ἐπ' αὐτοὺς Ῥωμαίων πόλεμον οὐ ῥάδιον οὐδὲ βραχύν, ἀλλὰ ἕξ τε μῆκος χρόνου καὶ τροπὰς κινδύνων ποικίλας ἐκτραπέντα.

Ο Τιβέριος Σεμπρώνιος Γράκχος, ως δήμαρχος, μίλησε εκτεταμένα για τους Ιταλούς, για την ανδρεία τους στον πόλεμο και τη συγγένειά τους με τους Ρωμαίους, καθώς και για το ότι θούλιαζαν στη φτώχεια και μειώνονταν αριθμητικά δίχως κάποια ελπίδα ανάκαμψης. Και παραπονέθηκε για τον αριθμό των δούλων, για το ότι δεν είχαν καμία χρησιμότητα σε καιρό πολέμου και πλέον δεν ήταν πιστοί στους κυρίους τους, επικαλούμενος την πρόσφατη καταστροφή που είχαν υποστεί οι δεσπότες στη Σικελία από τους ίδιους τους δούλους τους, οι οποίοι, και εκεί, είχαν αυξηθεί αριθμητικά προκειμένου να καλλιεργούν τη γη· επικαλέστηκε επίσης τον πόλεμο που έκανε η Ρώμη εναντίον των δούλων, που δεν ήταν εύκολος και διήρκησε μεγάλο χρονικό διάστημα και εμπεριείχε πολλούς και διαφορετικούς κινδύνους.

1. Τι αξίωμα είχε ο Τιβέριος Γράκχος;
2. Για ποιους μίλησε;
3. Ποια προβλήματα αντιμετώπιζαν;
4. Τι προβλήματα δημιουργούσε ο μεγάλος αριθμός των δουλών στη Σικελία;

Αντιδράσεις στις μεταρρυθμίσεις του Τιβέριου Γράκχου

Πλούταρχος, Τιβέριος Γράκχος 13. 2-3, 14.1

...πρὸς πάντα δυσχεραίνοντες οἱ δυνατοὶ καὶ φοβούμενοι τοῦ Τιβερίου τὴν αὐξήσιν, ἐν τῇ βουλῇ προεπηλάκιζον αὐτόν, αἰτουμένῳ μὲν, ὥς ἔθος ἐστίν, ἐκ δημοσίου σκηνήν, ὅπως ἔχοι διανέμων τὴν χώραν, οὐ δόντες, ἐτέρων ἐπ' ἐλάττωσι χρεΐαις πολλάκις λαβόντων, ἀνάλωμα δ' εἰς ἐκάστην ἡμέραν ἐννέα ὀβολοὺς τάξαντες... Ἐπεὶ δε, τοῦ Φιλομήτορος Ἀττάλου τελευτήσαντος, Εὐδημος ὁ Περγαμηνὸς ἀνήνεγκε διαθήκην ἐν ᾗ κληρονόμος ἐγγράπτο τοῦ βασιλέως ὁ Ῥωμαίων δῆμος, εὐθύς ὁ Τιβέριος δημαγωγῶν εἰσήνεγκε νόμον, ὅπως τὰ βασιλικά χρήματα κομισθέντα τοῖς τὴν χώραν διαλαγχάνουσι τῶν πολιτῶν ὑπάρχοντες πρὸς κατασκευὴν καὶ γεωργίας ἀφορμήν.

Οἱ ισχυροὶ ἦταν πολὺ ὀργισμένοι γιὰ ὅλα ὅσα εἶχαν συμβεῖ καὶ φοβούνταν τὴν αὐξήση τῆς ἐπιρροῆς τοῦ Τιβέριου Γράκχου· ἐτσι, συμπεριφέρθηκαν με προσβλητικὸ τρόπο πρὸς αὐτόν στὴ Σύγκλητο

ὅταν ζήτησε, σύμφωνα με τὸ ἐθιμο, νὰ λάβει μίαν σκηνὴν με ἐξοδα τοῦ δήμου, προκειμένου νὰ τὴ χρησιμοποιεῖ ὅταν διανέμει τὴ γῆ στὴν ὑπαιθρο· μολονὶ παρόμοιες αἰτήσεις

ἄλλων εἶχαν γίνεῖ δεκτὲς ἀκόμη καὶ γιὰ λιγότερο σοβαροὺς λόγους, ἀρνήθηκαν νὰ τὴν παράσχουν καὶ ἀντ' αὐτοῦ ἐνέκριναν μίαν ἡμερήσια ἀποζημίωση γιὰ αὐτόν τῆς τάξεως τῶν ἐννέα ἀσσάριων [τρία ἀσσάρια γιὰ κάθε ἐπίτροπο, πιθανότατα ἡ ἡμερήσια ἀποζημίωση ἐνὸς Ῥωμαίου στρατιώτη]...

Τὴν ἴδια στιγμή ὁ Εὐδημος τῆς Περγάμου ἔφερε στὴ Ρώμη τὴ διαθήκη τοῦ Ἀττάλου Γ' ποὺ εἶχε πεθάνει, σύμφωνα με τὴν ὁποία ὁ λαὸς τῆς Ρώμης ἀνακηρυσσόταν κληρονόμος τοῦ βασιλιά· ὁ Τιβέριος Γράκχος, ὡς ἡγέτης τοῦ λαοῦ, ἀμέσως

κατέθεσε ἕναν νόμο ὁποῖος διασφάλιζε τὴ μεταφορά τοῦ βασιλικοῦ θησαυροῦ στὴ Ρώμη καὶ τὴ διάθεσή του σὲ ἐκείνους τοὺς πολίτες ποὺ θὰ λάμβαναν γῆ κατὰ τὶς διανομές, ὥστε νὰ ἀγοραστεῖ ἐξοπλισμὸς γιὰ τὶς πρώτες ἀνάγκες τῆς καλλιέργειας τῶν χωραφιών.

1. Πῶς ἐνίωσαν οἱ ισχυροὶ βλέποντας τὴν αὐξήση τῆς δημοτικότητας τοῦ Τιβέριου Γράκχου;
2. Πῶς τοῦ συμπεριφέρθηκαν;

3. Τι όριζε η διαθήκη του Αττάλου Γ;
4. Ποια η πρόταση του Τιβέριου σχετικά με τη διαθήκη του Αττάλου Γ';

Συνεχιστής Τιβέριου Γράχχου

[Lingua Latina \(upatras.gr\)](http://Lingua Latina (upatras.gr))

Άμεσος συνεχιστής του έργου του Τιβέριου ήταν ο αδελφός του Γάιος Σεμπρώνιος Γράχχος (Gaius Gracchus*), δήμαρχος το 123 π.Χ., με νομοθετικό έργο που στήριξε σημαντικά όχι μόνο τα λαϊκά στρώματα αλλά και την τάξη των ιππέων. Σε αυτούς ανατίθεται η επάνδρωση των δικαστηρίων για την εξέταση των περιπτώσεων κατάχρησης εξουσίας από συγκλητικούς διοικητές επαρχιών· έτσι ο πολιτικός τους ρόλος αναβαθμίζεται και ενισχύεται η ανταγωνιστική τους θέση απέναντι στην αριστοκρατία της Συγκλήτου. Επιδίωξε ακόμη να επεκτείνει την εξουσία της λαϊκής συνέλευσης, θέτοντας στην κρίση της και ζητήματα που κατά το έθος υπάγονταν στην αρμοδιότητα της Συγκλήτου. Πρότεινε επιπλέον και πέτυχε την ψήφιση ενός νέου αγροτικού νόμου, που προέβλεπε τη διανομή δημόσιων γαιών σε ρωμαίους πολίτες όχι μόνο στην Ιταλία αλλά και στις επαρχίες. Σημαντικός ήταν και ο 'σιτικός νόμος' (lex frumentaria), που προέβλεπε την πώληση φθηνού σιταριού στους κατοίκους της πρωτεύουσας. Βάσει ενός άλλου νόμου του άλλαξαν οι συνθήκες της στρατιωτικής θητείας τόσο για τους Ρωμαίους όσο και για τους συμμάχους τους. Υποστήριξε τέλος, αν και χωρίς επιτυχία, την παραχώρηση του δικαιώματος του ρωμαίου πολίτη στους Λατίνους, τους πολύτιμους συμμάχους της Ρώμης στις προηγούμενες πολεμικές αναμετρήσεις, και του δικαιώματος ψήφου στη συνέλευση του ρωμαϊκού λαού στους συμμάχους. Αυτά ακριβώς τα μέτρα υπέρ των Ιταλών ήταν κυρίως εκείνα που προκάλεσαν την αντίδραση και την οργή πολλών Ρωμαίων. Και ο Γάιος λοιπόν είχε τραγικό τέλος (το 121 π.Χ.) — αυτοκτόνησε, ενώ οι εχθροί του τον καταδίωκαν —, ενώ ένα μεγάλο πλήθος οπαδών του σφαγιάστηκε σε ένοπλη συμπλοκή με τους υποστηρικτές της Συγκλήτου. Αργότερα περίπου 3000 πολίτες καταδικάστηκαν σε θάνατο ως οπαδοί του

1. Τι σχέση είχε ο Γάιος Γράχχος με τον Τιβέριο;
2. Πόσα χρόνια μετά τον Τιβέριο εκλέγεται δήμαρχος;
3. Τι ήταν ο αγροτικός νόμος;
4. Τι ήταν ο σιτικός νόμος;

5. Ποια πρότασή του προκάλεσε την αντίδραση πολλών Ρωμαίων;
6. Ποιο το τέλος του;